

Den røde kløversti 7,6 km

Kort beskrivelse af den røde kløversti

Fra Brøndbyøster Torv går man under banen og gennem Nygårds Plads. Herfra drejer man til venstre gennem Brøndby Nord og ud til Vestvolden. Man går gennem et nyere villakvarter men følger ellers Vestvolden ned til Naturskolen hvor man drejer til venstre og går op igennem Brøndbyskoven. Man går forbi Engtofttegård og videre gennem den gamle landsby i Brøndbyøster.

Forhistorien

At gå tur i Brøndby er som at tage på en tidsrejse. Man starter i det moderne Brøndby på Brøndbyøster Torv, men bevæger sig også gennem en gammel landsby, som har rødder tilbage til middelalderen. Brøndbyøster og Brøndbyvester er to gamle middelaldersogne, der har ligget det samme sted i flere hundrede år. Brøndby nævnes første gang i skriftlige kilder i 1085.

Inden Anden Verdenskrig var Brøndbyøster og Brøndbyvester to landsbysamfund. Her boede 3.000 mennesker, som var bosat i gårdene ude ved markerne eller i de to landsbyer. Der var desuden spredt bebyggelse ved stranden og i et område omkring Glostrup Station, Vesterled. Resten var marker også ved Brøndbyøster Torv, hvor kløverstierne starter. Gården, der lå i denne ende af Brøndby, hed Nygård og har lagt navn til Nygårds Plads, som ligger på nordsiden af Brøndbyøster Station.

Forstaden

Allerede inden Anden Verdenskrig var man klar over, at der kom en befolkningsekspllosion og drømmen om et velfærdssamfund var i støbeskeen. Der var brug for flere boliger, men først efter Verdenskrigen, kom der gang i byggeriet. Mange i København boede i små, mørke, fugtige saneringsmodne lejligheder i 3. og 4. baggård med lokum og rotter i gården. Hygiejnen var dårlig og befolkningstætheden stor. Der manglede omkring 100.000 boliger, men man manglede også byggematerialer efter krigen. Den traditionelle måde at bygge på var for dyr og langsom, så der var brug for nytænkning. Løsningen blev montagebyggeriet, hvor bygningsdele blev fremstillet på en fabrik og kørt ud til byggepladsen. I første omgang en kombineret løsning, som det der ses i Brøndbyparken, men sidenhen rent montagebyggeri, som det der ses omkring Nygårds Plads og i Brøndby Nord.

Fingerplanen

For at udviklingen ikke skulle gå i alle mulige retninger fremlagde man i 1947 fingerplanen. Udviklingen skulle ske langs fingrene i fingerplanen, som var jernbanelinierne. Linie B, som kører gennem Brøndbyøster station til Tåstrup, var pegefingeren i denne plan. Tommelfingeren var banen gennem Brøndby Strand til Hundige og Køge. Udviklingen af byerne skulle ske ved stationerne, hvor boligerne og butikstorvene bygges skulle bygges.

De grønne rekreative områder skulle findes mellem fingrene. Arbejdet skulle foregå inde i København eller i industriområder langs med fingrene. Man fik det zoneopdelte landskab, hvor der var ét sted til hvile, et andet sted til fritid og et tredje sted til arbejde.

Da det blev vedtaget, at S-banen blev ført til Glostrup og at der ville komme en station ved Brøndbyøster (færdigbygget i 1953), begyndte man at planlægge området. Man valgte at lade almennyttige boligselskaber bebygge de attraktive arealer. Brøndby kommunes stadsingeniør Martin Aakjær Ravn og professor ved Kunstakademiet Kay Fisker udformede i fællesskab en bebyggelsesplan for området ved den kommende S-togslinje.

Fra Brøndbyøster Torv går man under banen til Nygårds Plads.

Det gode liv

Nygårdsparken, som kan ses nord for S-banen, blev anlagt i årene 1954 – 1960. Der blev bygget 4.000 lejligheder med plads til 16.000 mennesker fordelt mellem Brøndby og Rødovre kommuner. I byggeriet skulle der være plads til svømmehal (Vestbadet åbner i 1958), institutioner og indkøbscentre. Det var drømmen om det gode liv med lys, luft, grønne områder, nem adgang til byen og en stor lys lejlighed måske endda med udsigt ind over byen. Den kendte havearkitekt C. Th. Sørensen lavede desuden planen for beplantningerne på Nygårds Plads. På mange af gavlene ses de udsmykninger en række forskellige kunstnere har lavet.

Efter Nygårds Plads går man til venstre ved Kulturhuset Kilden, til venstre ned ad Nykær, over Brøndbyøstervej ad Brøndby Nord Vej ned gennem Brøndby Nord.

Brøndby Nord

Byggeriet i Brøndby Nord gik i gang i 1965. Brøndby Kommune havde overdraget byggeriet til Brøndbyernes Kommunes Boligselskab i samarbejde med Arbejdernes Andels Boligselskab. Også her stod Kay Fiskers tegnestue for den overordnede projektering. Brøndby Nord blev noget mere koncentreret end Nygårdsparken. Her opførtes 14 fireetagers boligblokke og tre højhuse på

16 etager. Alle bygningsdele var opdelt i moduler med ensartet længde og bredde. Afstanden mellem de enkelte bygninger var bestemt af kranernes rækkevidde, og man udnyttede fordelen ved at bygge meget lange blokke, som var billigere at opføre end f.eks. kortere bygninger, der ligger forskudt for hinanden.

For enden af Brøndby Nord Vej går man til venstre ad Voldgaden nede ved Vestvolden. Man følger vejen langs banen, under banen, ned ad Rolandsvej, Stolpevej, ind igennem villakvarteret ved Skyttedammen, Munkedammen og Torpedammen tilbage til Voldgaden ved Vestvolden.

Vestvolden

I 1864 tabte vi til tyskerne og mistede Sønderjylland og dermed 40 % af landets økonomi og befolkning. Det danske forsvar var håbløst underlegent og en ny forsvarsstrategi måtte udvikles. Det regerende parti Højre og hæren ønskede en befæstning som forsvar af København. Venstre, hvis vælgere boede i Jylland, og flåden ønskede et mobilt forsvar af hele landet. Estrups Højre regering fik dog sin vilje, da det regerede på de såkaldt provisoriske (midlertidige) finanslove. Fra 1886 til 1894 opførte man

Københavns befæstning, som blev en befæstning både på vandsiden og landsiden. Som en cirkel rundt om København forventede man at denne fæstning kunne holde fjendens bomber på afstand af Hovedstaden. Mod øst og syd lavede man forter og batterier. Mod nord konstruerede man et kanalsystem, der ved hjælp af oversvømmelse kunne holde fjenden ude. Og mod vest, fra Køge Bugt til Utterslev Mose lagde man et 14 km langt voldanlæg. Med Vestvolden brugte man 20 % af statsbudgettet, hvilket svarer til 40 Storebæltsbroer i dag. På fire år byggede 2000 mand med skovl, spade og trillebør Vestvolden. Der blev flyttet 2,5 millioner kubikmeter jord, og det var en overgang Danmarks største arbejdsplads. Arbejdsdagen var om sommeren 13 timer, hvoraf de 2 timer var middagshvil. Mange af arbejderne var udlændinge, især svenskere. Vestvolden kom dog aldrig i brug, som man havde tænkt sig det. I 1909 lavede man et forsvarsforlig, hvor Venstre ønskede Vestvolden taget ud af brug og erstattet af et levende værn med uddannede soldater. Man enedes om at sætte Vestvolden ud af funktion i 1920, da den var forældet. Langtrækkende kanoner og flyvemaskiner havde ændret måden at føre krig på.

Vestvolden bestod udover selve volden af en forvold med en vej, hvor man kunne holde øje med fjenden og en dyb voldgrav. Der var oprindeligt plantet tjørn og brombær som et naturligt pigtrådshegn. Bagved volden var Voldgaden og et jernbanespor til forsyninger. Som noget nyt var der ved voldgraven med 600 meters mellemrum anlagt kanonstillinger, de såkaldte kaponierer, som kunne skyde langs med volden. Hvis fjenden forsøgte at forcere voldgraven, kunne denne dermed beskydes fra siden.

Når vogne skulle rangeres fra hovedsporet ind på jernbanespor langs Vestvolden, måtte den øvrige trafik standses. Det skete ved hjælp af signaler. Langs hele volden går Voldgaden, som er Danmarks længste allé. Træerne er bl.a. lind, elm, ahorn, røn og kastanie. Langs med Voldgaden løb der indtil 1920'erne et jernbanespor. Det var til transport af byggemateriale, forsyninger, skinnede kanoner og "gullashkanoner" med forsyning til soldaterne. Skinnerne kunne ikke holde til tunge lokomotiver og blev derfor trukket af heste eller soldater.

Den første kvindelige geodæt Inge Lehmann (uddannet i 1928) opstillede i øvrigt en seismograf i Vestvoldsanlægget for at registrere jordrustelser og publicerede i 1936 en berømt artikel, hvor hun argumenterede for at jorden har en fast indre kerne. Så selvom Vestvoldsanlægget ikke kunne bruges militært, har det kunnet bruges til andre ting.

Nede ved Naturskolen, som bruges af kommunens skoler og institutioner, drejer man til venstre og lidt senere endnu engang til venstre ind i Brøndbyskoven.

Brøndbyskoven

I 1949 blev det besluttet at plante skov på tre sider af Brøndbyøster for at skærme den gamle landsby mod det omkringliggende nybyggeri. Både Københavns Kommune og Brøndby Kommune ejede jord i området, men man enedes om at plante skoven i fællesskab. Københavns Kommune stillede sin jord til rådighed mod at få ret til at bygge syd for skoven. Skoven blev officielt indviet i 1952, hvor landbrugsministeren og borgmestrene fra København og Brøndby plantede træer, som kan ses på Festpladsen i skoven. Først i 1964 blev skoven åbnet for offentligheden. Skoven er på 83 hektar og er dermed noget større end Fælledparken i København.

Engtoftegård

Kommunen overtog Engtoftegård i midten af 1970'erne og indrettede det til traktørsted.

Når man krydser Park Alle kommer man ind i den gamle landsby i Brøndbyøster.

Brøndbyøster

Udgravninger i 1980'erne viser, at Brøndbyøster landsby har ligget på samme sted siden 1100-tallet. Efter reformationen overgik næsten al jord til kongen. I midten af 1600-tallet var 22 gårde og 10 huse Brøndbyøster i kongens eje. De resterende gårde tilhørte Vartov Hospital. De gårde der ligger i selv landsbyen ligger formentlig på de samme steder, som der har været gårde i begyndelsen af middelalderen, og måske endnu længere tilbage.

Da Christian den 7. blev konge i 1766, gav han fæstebønderne i københavnsområdet deres gårde som frie ejendomme. Ved udskiftningen i 1780 fik 15 gårde jorden liggende i stjerneform. Resten, 4 gårde, blev tildelt jord langt fra landsbyen. Disse gårde flyttede hurtigt ud, så bønderne kom tæt på deres marker. Inden udskiftningen kunne en enkelt gård have mange mindre marker spredt rundt i landskabet. Nu fik hver gård ét stort areal. Vestegnen havde god landbrugsjord og bønderne i Brøndby leverede mad til København. Den korte afstand til byen gjorde det også muligt at levere frisk mælk.

I 1890'erne havde Brøndbyøster 920 indbyggere og der var 164 heste, 310 køer, 106 får og 331 svin. Under en tredjedel af indbyggerne levede direkte af landbruget, resten var handlende, håndværkere eller industriarbejdere. Kirken har formentlig været taget i brug omkring 1150. Kirken er opført i kampesten. Stenene ses dog ikke, da murværket i dag er hvidtet. Oprindeligt bestod kirken af skib og kor. Tårnet blev bygget mellem 1450 og 1550 og våbenhuset i 1700-tallet.

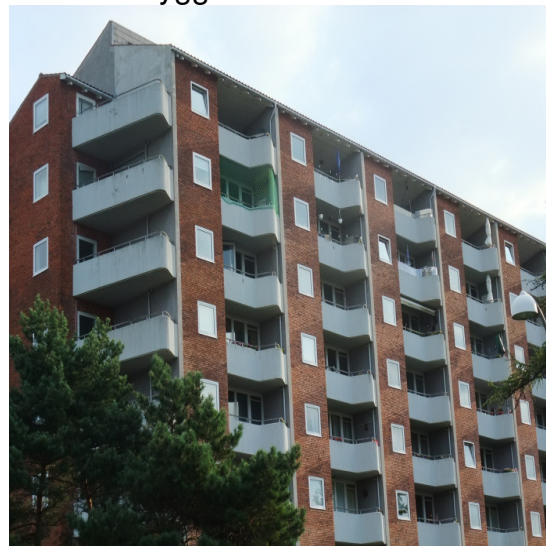
Brøndbyøstervej og Vestre Gade omkranser forten, et fællesareal der blev brugt til græsning af dyr. Det var også på forten, at kirken og skolen blev bygget. På tværs af forten gik Tværgaden og Gyden (i dag Park Alle).

Fra Brøndbyøster landsby går man gennem Brøndbyparken tilbage til Brøndbyøster Torv.

Brøndbyparken

I 1946 dannedes Brøndbyernes Andelsboligselskab, og i 1947 gik byggeriet i gang nord for Brøndbyøster landsby. I 1949 begyndte indflytningen i Brøndbyparkens første afsnit, Bredager og Gillesager. Dermed fik kommunen på én gang 1.000 nye beboere. Husene var på op til 3 etager. De var som nogle af de første i landet opført som montagebyggeri af ikke-faglærte håndværkere. Husene er delvist udført af færdigfremstillede byggelementer. Huslejen for en ét-værelses lejlighed var 88 kr. om måneden og en ét-værelses med kammer kostede 116 kr. De store to-etages lejligheder på Bredager løb op i 160 kr. om måneden, hvad der for mange var det samme som en ugeløn. Fra 1952 blev der omkring

Brøndbyøster Torv opført otte ni-etages ejendomme, bygget som traditionelt murstensbyggeri.

Bebyggelsen omkring torvet er et godt eksempel på virkeliggørelsen af de ideer, der lå i fingerplanen. Heri skitserede man, at byen skulle vokse langs S-togslinierne, og at den mest koncentrerede bebyggelse skulle placeres tættest på S-togsstationerne. Omkring stationerne skulle etageejendomme og butikcentre opføres, mens enfamiliehuse og industri måtte længere væk. På Brøndbyøster Torv er butikkerne helt integreret i bebyggelsen, da de fylder mellemrummene mellem højhusene ud. I Brøndbyøster landsby rystede man på hovedet. Man kunne ikke forlige sig med, at man fik højhuse som naboer.